

छट्टो पाठो ।

नालन्दा विस्सविज्जालय ।

नालन्दा विद्यापीठ हे जगप्रसिद्ध प्राचीन भारतीय विद्यापीठ होते. येथे देशविदेशांतील एक हजार प्राध्यापक आणि दहा हजार विद्यार्थी अध्ययन - अध्यापन करीत असत. ही ज्ञानाची परंपरा जवळजवळ इ.स. बाराव्या शतकापर्यंत यथास्थित होती. नालन्दा विद्यापीठातील ग्रंथालय फार समृद्ध होते. थोर दार्शनिक आचार्य नागार्जुन व चिनी पर्यटक ह्युएनत्संगासारखे महापुरुष येथे राहिले. विद्यापीठाचे वर्णन ह्युएनत्संगाच्या प्रवास वर्णनात सविस्तर आढळते.

प्राचीन जम्बुद्वीपे सोगतमहाविज्जायतनेसु अतिपाकटभावप्पत्तम्पन नालन्दा विस्सविज्जायतनमहोसि । सो पन विस्सविज्जालयो सकलमगधरट्टे 'धम्मगञ्जा' नामेन विदितो भवि । भारतीय पोत्थकालयान महन्तमो तस्स विज्जायतनस्स पोत्थकालयो रतनोदधि नामाही नवभूमकं पासादे पतिट्ठा पितो अहोसि । किट्टुप्पत्तितो पठम सतवच्छरतो पट्टाय अथवा तस्मिं विस्सविज्जालये आचरियभावेन वुत्थस्स नागज्जुन महाथेरस्स कालतो पट्टाय, याव किट्टुप्पत्तितो अट्टमसतसंवच्छर अयं निखिलं सत्थालयो अभिवुद्धिया अनूतो पवत्तित्थ ।

अट्टमसतसंवच्छरे वत्तमाने इमस्स विस्सविज्जायतनस्स नातिदूरट्ठाने उदन्तपुरियं पालराजुन अनुग्गहेन कारापितो पन महाविज्जालयो सेट्टतरभावं सम्पापुणिं । सत्तमसतसंवच्छरस्स आदिमिहि येव युवाङ्गच्छवाङ्ग नामो महापरियटको चीनदेसीय महाथेरो एतं नालन्दा विस्सविज्जायतनं पत्वा तत्थ पण्डिताचरियानं सन्तिका पालिभासा, बुद्धधम्ममुग्गहेत्वा तस्स विस्सविज्जायतनस्स पवत्तियो च आलोकेत्वा महन्त परियटनवुत्तन्तु चीन भासाय लिखित्वा ठपेसि ।

सद्वत्थ (शब्दार्थ)

प्राचीन (वि.) - प्राचीन

अतिपाकटभावप्पत्तम्पन (अति+पाकट+भाव+पत्त+पन) -
सर्वात जास्त प्रसिद्धीप्राप्त

धम्मगञ्जा (पुं.) - धम्माचे भांडार

महन्तमो (वि.) - सर्वात मोठा

जम्बुद्वीप (पुं.) - भारताचे पालिसाहित्यात आलेले नाव

विस्सविज्जायतन (पुं.) - (विस्सविज्जा+आयतन) - विश्वविद्यालय

पोत्थकालय (नपुं.) - पुस्तकालय

रतनोदधि (नपुं.) - रत्नांचा सागर

नवभूमक (वि.) - नऊमजली

किट्ढुप्पत्तितो (पुं.) - येशू ख्रिस्ताच्या उत्पत्तिच्या, जन्मापासून
अनुनो (वि.) - सतत
कारापिनो - उभारलेला
पवत्ति (स्त्री.) - घटना, प्रसंग
परियटनवुत्तन्त - प्रवास वर्णन
लिखित्वा (पूर्वकालवाचक त्वान्त अव्यय) - लिहून
सन्तिके (वि) - जवळ

पठमसतसंवच्छरतो (पुं.) - पहिल्या शतकापासून
नातिदूर (वि.) - जवळ
पत्वा (पूर्वकाळवाचक त्वान्त अव्यय) - पोचून
आलोकेत्वा (पूर्वकालवाचक त्वान्त अव्यय) - अवलोकन करून
उगहेत्वा (पूर्वकालवाचक त्वान्त अव्यय) - शिकून

अभ्यास

१. खालील प्रश्नांची मराठीमध्ये उत्तरे लिहा.

- (१) नालंदा विद्यापीठाची सुरुवात केव्हा झाली ?
- (२) त्यातील पुस्तकालय किती विशाल होते ?
- (३) नालंदा विद्यापीठात कोणता चिनी प्रवासी केव्हा आला होता ?
- (४) 'नालंदा'सारखे आणखी कोणते बौद्ध विद्यापीठ होते ?

टिपणे

- प्राचीन भारतातील उच्च शिक्षणप्रणाली समजून द्यावी.
- विहार, महाविहार यांमधून आंतरराष्ट्रीय बौद्ध विद्यापीठे कशी निर्माण झाली ह्याची माहिती घेणे.

